



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Administravimo departamentas
2020 03 25*

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA TRUCHANOVIČ IR KITI PRIEŠ LIETUVĄ

(Petacijų Nr. 15708/10 ir 3 kiti)

SPRENDIMAS
(Dėl teisingo atlyginimo)

STRASBŪRAS

2020 m. vasario 4 d.

Šis sprendimas yra galutinis, tačiau jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

Byloje Truchanovič ir kiti prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Antrasis skyrius), posėdžiaujant komitetui, sudarytam iš:

Pirmininkės Ivana Jelić,
teisėjų Egidijaus Kūrio,
Darian Pavli

ir *skyriaus kanclerio pavaduotojo* Hasan Bakırcı,

po svarstymo uždaramame posėdyje 2020 m. sausio 14 d. skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Byla prieš Lietuvos Respubliką pradėta, kai pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį aštuoni Lietuvos piliečiai – Ježi Truchanovič („pirmasis pareiškėjas“), Marjan Truchanovič („antrasis pareiškėjas“), Marija Butkevič („trečioji pareiškėja“), Vaclava Snieżko („ketvirtoji pareiškėja“), Leokadija Pavlova („penktoji pareiškėja“), Jelena Dvarionienė („šeštoji pareiškėja“), Marija Narkevič („septintoji pareiškėja“) ir Genoefa Stankevič („aštuntoji pareiškėja“) pateikė Teismui keturias peticijas (Nr. 15708/10, 15874/10, 25117/10 ir 28380/10) – 2010 m. kovo 10 d. (pirmasis, antrasis ir trečioji pareiškėjai), 2010 m. kovo 2 d. (ketvirtoji ir penktoji pareiškėjos), 2010 m. balandžio 21 d. (šeštoji ir septintoji pareiškėjos) ir 2010 m. balandžio 27 d. (aštuntoji pareiškėja).

2. 2018 m. gruodžio 18 d. paskelbtame sprendime („sprendimas dėl esmės“) Teismas pareiškė, kad antrojo, trečiosios ir septintosios pareiškėjų teisėti paveldėtojai turi teisę tęsti teismo procesą vietoj šių pareiškėjų (*Truchanovič ir kiti prieš Lietuvą [Komitetas], Nr. 15708/10 ir 3 kiti, 2018 m. gruodžio 18 d. sprendimo § 29 ir rezoliucinės dalies 2 punktą*). Teismas konstatavo, kad buvo pažeistas Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnis visų pareiškėjų atžvilgiu dėl to, kad restitucijos procesas užtruko per ilgai, ir dėl to, kad jų nuosavybės teisės iki šiol dar nėra visiškai atkurtos (žr. ten pat, § 44 ir rezoliucinės dalies 4 punktą).

3. Pareiškėjai siekė teisingo atlyginimo pagal Konvencijos 41 straipsnį. Teismas priteisė tokias neturtinės žalos atlyginimo sumas (ir bet kokius taikytinus mokesčius): 3 000 eurų pirmajam pareiškėjui, antrojo pareiškėjo paveldėtojams ir trečiosios pareiškėjos paveldėtojams bendrai; 5 000 eurų ketvirtajai ir penktajai pareiškėjoms bendrai; 5 000 eurų šeštajai pareiškėjai ir septintosios pareiškėjos paveldėtojais bendrai; ir 6 500 eurų aštuntajai pareiškėjai. Teismas atmetė likusius pareiškėjų reikalavimus dėl neturtinės žalos.

4. Dėl turtinės žalos atlyginimo, Teismo nuomone, Konvencijos 41 straipsnio taikymo klausimas nebuvo parengtas sprendimui, todėl jį atidėjo ir paragino Vyriausybę ir pareiškėjus per šešis mėnesius pateikti raštu savo pastabas šiuo klausimu ir svarbiausia pranešti Teismui apie bet kokią susitarimą, kurį jie galėtų pasiekti (žr. ten pat, § 51 ir rezoliucinės dalies 6 punktą).

5. Pareiškėjams ir Vyriausybei nepavyko pasiekti susitarimo dėl turtinės žalos klausimo ir jie pateikė savo pastabas.

TEISĖ

I. IŠANKSTINIS KLAUSIMAS

6. Teismas visų pirma pažymi, kad 2018 m. balandžio 30 d. aštuntoji pareiškėja mirė. Jos teisėtas paveldėtojas Česlovas Aranauskas perėmė reikalavimus Lietuvos institucijoms ir pateikė Teismui pastabas pareiškėjos vardu. Tokiomis aplinkybėmis Teismas nusprendžia, kad aštuntosios pareiškėjos paveldėtojas turi teisę tęsti procesą pareiškėjos vardu (žr. tarp daugelio šaltinių, *Sargsyan prieš Azerbaidžianą* (nut.) [DK], Nr. 40167/06, § 51, 2011 m. gruodžio 14 d. ir ten minimą teismų praktiką).

II. DĖL PIRMOJO, ANTROJO IR TREČIOSIOS PAREIŠKĖJŲ

7. Pirmasis pareiškėjas ir antrojo bei trečiosios pareiškėjų teisėti paveldėtojai (žr. šio sprendimo 2 punktą) jokių pastabų nepateikė.

8. Vyriausybė informavo, kad nacionalinės institucijos ėmėsi priemonių, kad būtų visiškai atkurtos šių pareiškėjų nuosavybės teisės. 2018 m. spalio mėn. jie buvo įtraukti į pretendentų gauti žemės sklypus prie Vilniaus sąrašą, ir 2018 m. gruodžio mėn. šie pareiškėjai arba jų paveldėtojai pasirinko keletą sklypų, lygiaverčių jų anksčiau turėtiems sklypams, kurie jiems bus suteikti vėlesniame etape.

9. Šiuo atveju Teismas mano, kad pirmasis pareiškėjas ir antrojo ir trečiosios pareiškėjų paveldėtojai nebetina palaikyti savo reikalavimų (37 straipsnio, 1 dalies a) punktas). Be to, atsižvelgdamas į Vyriausybės pateiktas pastabas (žr. šio sprendimo 8 punktą), yra įsitikinęs, kad pagarba Konvencijoje ir jos protokoluose įtvirtintoms žmogaus teisėms nereikalauja toliau nagrinėti šios bylos dėl atidėtos procedūros pagal 41 straipsnį (37 straipsnio 1 dalis *in fine*).

10. Todėl Teismas mano, kad galima išbraukti peticijos dalį dėl pirmojo, antrojo ir trečiosios pareiškėjų iš bylų sąrašo.

III. DĖL LIKUSIŲ PAREIŠKĖJŲ

11. Konvencijos 41 straipsnis numato:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir, jeigu Aukščiausios Susitariančios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą”.

A. Žala

1. Pokyčiai po sprendimo dėl esmės priėmimo

12. 2018 m. gruodžio mėn. septintosios pareiškėjos paveldėtoja dalyvavo pretendentų gauti žemę keliose vietovėse prie Vilniaus susirinkime ir išsirinko 0,25 ha žemės sklypą.

13. 2019 m. gegužės mėn. Nacionalinė žemės tarnyba (toliau – NŽT) atkūrė aštuntosios pareiškėjos nuosavybės teises, suteikdama jai 0,0232 ha žemės sklypą. Sprendime nurodyta, kad nuosavybės teisės į likusį 0,4949 ha plotą bus atkurtos vėliau.

14. 2019 m. gegužės mėn. ketvirtoji, penktoji ir šeštoji pareiškėjos ir aštuntosios pareiškėjos paveldėtojas gavo NŽT raštus, informuojančius, kad nėra pakankamai žemės tose vietovėse, kuriose buvo turėta žemėvalda. Todėl pareiškėjų nuosavybės teisės gali būti atkurtos suteikiant jiems lygiaverčius turėtiems sklypus kitose vietovėse arba išmokant jiems piniginę kompensaciją. 2019 m. birželio mėn. pareiškėjai informavo NŽT, kad jie pageidauja gauti lygiaverčius žemės sklypus.

15. Pagal paskutinę Teismo gautą informaciją (2019 m. rugsėjo 17 d.) pareiškėjų nuosavybės teisės į likusį plotą nebuvo atkurtos.

2. Šalių teiginiai

(a) Pareiškėjai

16. Ketvirtoji ir penktoji pareiškėjos reikalavo 24 000 eurų bendrai už žemę, kuri joms nebuvo sugrąžinta.

17. Šeštoji pareiškėja ir septintosios pareiškėjos paveldėtoja reikalavo 22 866 eurų bendrai už žemę, kuri joms nebuvo sugrąžinta.

18. Aštuntosios pareiškėjos paveldėtojas reikalavo 12 594 eurų už žemę, kuri jam nebuvo sugrąžinta.

19. Visi pareiškėjai teigė, kad pirmiau minėtos sumos atitinka žemės, kuri buvo iš jų atimta, vertę, kurią nustatė Registrų centras. Jie teigė, kad jeigu gautų šias sumas, atsisakytų bet kokių tolesnių reikalavimų iš valstybės institucijų.

(b) Vyriausybė

20. Vyriausybė pirmiausia pareiškė, kad geriausia teisingo atlyginimo forma būtų pareiškėjų nuosavybės teisių atkūrimas suteikiant žemės

sklypus. Tačiau Vyriausybė pripažino, kad, atsižvelgiant į tai, kad atitinkamose vietovėse nėra pakankamai žemės, neaišku, kiek toks restitucijos procesas galėtų užtrukti.

21. Vyriausybė neginčija to fakto, kad pareiškėjai patyrė žalą, kurią atlyginti jie reikalauja, nes jų reikalavimai pagrįsti žemės, kuri iš jų buvo atimta ir yra negražinta, verte, kurią nustatė Registrų centras (žr. šio sprendimo 16–19 punktus). Kartu Vyriausybė pabrėžė, kad pareiškėjai vis dar turi teisę restitucijos procese atkurti savo nuosavybės teises pinigais. Šiuo metu jie dar nėra atsisakę savo reikalavimų restitucijos procese. Todėl yra svarbu išvengti bet kokio neteisėto praturtėjimo.

22. Galiausiai Vyriausybė atkreipė Teismo dėmesį į tai, kad pagal Lietuvos teisę nuosavybės teises atkuria pinigais ir priteistą turtinę žalą atlygina skirtingos valstybės institucijos iš skirtingų biudžeto asignavimų, todėl Vyriausybė prašė Teismo, priimant sprendimą, atsižvelgti į šiuos administracinius ypatumus.

3. Teismo vertinimas

23. Teismas pakartoja, kad sprendimas, kuriuo jis nustatė pažeidimą, įpareigoja valstybę atsakovę nutraukti tokį pažeidimą ir atlyginti žalą, kuo tiksliau atkuriant iki pažeidimo buvusią situaciją (žr. *Brumărescu prieš Rumuniją* (dėl teisingo atlyginimo) [DK], Nr. 28342/95, § 19, ECHR 2001-I).

24. Teismas taip pat primena, kad Ministrų Komitetui prižiūrint vykdymą, valstybė atsakovė gali laisvai pasirinkti priemones, kuriomis ji įvykdys savo teisinius įsipareigojimus pagal Konvencijos 46 straipsnį, jeigu tokios priemonės yra suderinamos su Teismo sprendime pateiktomis išvadomis (žr. tarp daugelio šaltinių, *Sejdovic prieš Italiją* [DK], Nr. 56581/00, § 119, ECHR 2006 II, ir *Andrejeva prieš Latviją* [DK], Nr. 55707/00, § 110, ECHR 2009).

25. Sprendime dėl esmės Teismas nustatė Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnio pažeidimą dėl to, kad pareiškėjų nuosavybės teisės nebuvo atkurtos į šiuos plotus (žr. sprendimo dėl esmės 26 ir 44 punktus):

- ketvirtajai ir penktajai pareiškėjoms – 0,52 ha;
- šeštajai ir septintajai pareiškėjoms – 1,22 ha;
- aštuntajai pareiškėjai – 0,5181 ha.

26. Teismas pažymi, kad šiuo metu pareiškėjų nuosavybės teisės yra atkurtos tik iš dalies (žr. šio sprendimo 12–15 punktus). Teismui pateikti šalių dokumentai rodo, kad, nesant pakankamai laisvos žemės atitinkamose vietovėse, bet koks tolesnis restitucijos procesas valstybėje gali užtrukti ilgai ir pareiškėjos vėl susidurs su neapibrėžtumu. Esant tokioms aplinkybėms, Teismas mano, kad pareiškėjoms turi būti priteisiama kompensacija už patirtą turtinę žalą.

27. Pareiškėjos reikalavo atlyginti turtinę žalą, atitinkančią žemės, kuri buvo iš jų atimta ir negražinta iki šiol, vertę, kurią nustatė Registrų centras.

Vyriausybė neginčijo to fakto, kad pareiškėjai patyrė turtinę žalą, nei reikalaujamų sumų tikslumo. Atsižvelgdamas į šalių teiginius ir turimus dokumentus, Teismas priteisia pareiškėjams šias sumas turtinei žalai atlyginti:

- 24 000 eurų ketvirtajai ir penktajai pareiškėjams bendrai;
- 22 866 eurų šeštajai pareiškėjai ir septintosios pareiškėjo paveldėtojai bendrai;
- 12 594 eurų aštuntosios pareiškėjos paveldėtojui.

28. Teismas pakartoja, kad, jeigu pareiškėjos vėliau pateiks bet kokius susijusius reikalavimus valstybės institucijoms, pastarosios turės teisę atsižvelgti į Teismo šiame sprendime priteistas sumas (žr. *Gladysheva prieš Rusiją*, Nr. 7097/10, § 104, 2011 m. gruodžio 6 d., ir *Nekvedavičius prieš Lietuvą* (dėl teisingo atlyginimo), Nr. 1471/05, § 23, 2015 m. lapkričio 17 d.).

B. Palūkanos

29. Teismas mano, kad nevykdant įsipareigojimų palūkanos turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridodant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Skelbia*, kad aštuntosios pareiškėjos teisėtas paveldėtojas turi teisę tęsti procesą vietoj šios pareiškėjos;
2. *Nusprendžia* pagal Konvencijos 37 straipsnio 1 dalies a) punktą išbraukti peticijos Nr. 15708/10 dalį dėl atidėtos procedūros pagal 41 straipsnį dėl pirmojo, antrojo ir trečiosios pareiškėjų;
3. *Nusprendžia*,
 - (a) kad atsakovė valstybė per tris mėnesius turi sumokėti pareiškėjams šias sumas turtinės žalos atlyginimui:
 - (i) 24 000 EUR (dvidešimt keturis tūkstančius eurų) ir bet kokius taikytinus mokesčius ketvirtajai ir penktajai pareiškėjoms bendrai;
 - (ii) 22 866 EUR (dvidešimt du tūkstančius aštuonis šimtus šešiasdešimt šešis eurus) ir bet kokius taikytinus mokesčius šeštajai pareiškėjai ir septintosios pareiškėjos paveldėtojai bendrai;
 - (iii) 12 594 EUR (dvylika tūkstančių penkis šimtus devyniasdešimt keturis eurus) ir bet kokius taikytinus mokesčius aštuntosios pareiškėjos paveldėtojui;

6 SPRENDIMAS (DĖL TEISINGO ATLYGINIMO) TRUCHANOVIČ IR KITI PRIEŠ LIETUVĄ

(b) kad nuo minėto trijų mėnesių termino pabaigos iki sprendimo įvykdymo dienos per įpareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtų sumų turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

4. *Atmeta* likusią pareiškėjų reikalavimų dėl teisingo atlyginimo dalį.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2020 m. vasario 4 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Hasan Bakırcı
Kanclerio pavaduotojas

Ivana Jelić
Pirmininkė